

Zomerschool 2017

**CARTESIUS
MUSEUM**
VOOR STEDELIJKE
DYNAMIEK EN
VERNIEUWENDE
SAMENWERKING

Versie 01 - digitaal en print

DE SAMENWERKPLAATS

Samenwerking door crossovers met
kunst en cultuur

EBU-Seminar 27 september 2017 – JOURNALISTIEK VERSLAG

Samenstelling **Giep Hagoort** en **Erik Uitenbogaard**

EBU-SEMINAR
VERSLAG

Cartesius Museum Utrecht

Zomerschool 2017

DE SAMENWERKPLAATS

Samenwerking door crossovers met kunst en cultuur

19 t/m 23 juni 2017

Voor professionals in samenwerking

Deze Zomerschool is een samenwerking met ucooperate.eu, de Amsterdam School of Management (ASOM) en Via Traiectum met participatie door Rabobank Utrecht, Economic Board Utrecht, Crossover Creativity HKU, Schakelklassen HU, UU/USBO, SMart.be en SMart.nl - cultureel en creatief ondernemerschap, Initiatievenfonds gemeente Utrecht, Provincie Utrecht, Robot Love, Casco, SBP, SWK Creatieve huisvesting, D66, De Werkspoorkathedraal, Hogeschool Zuyd Creative Cities, Stichting Mijn wijk, jouw wijk e.a.

Kennis delen, ervaringen uitwisselen en werken aan innovatieve concepten vanuit kunst, cultuur en creativiteit.
Een DIY/DIT programma.

Meer informatie: www.cartesiusmuseum.nl
Contact: zomerschool@cartesiusmuseum.nl
Of bel met Erik Uitenbogaard: 0615633552

De Samenwerkplaats is georganiseerd door het Cartesius Museum en volgde op **De Kracht van Doen** (2014), conferentie **COOPERATE!** (2014), **ucooperate.eu** (2015) boek **Actieve Stedeling**, **Seminar Crossovers**, boek **Cooperate. The Creative Normal** (2016).

Zomerschool De Samenwerkplaats Cartesius
Museum www.cartesiusmuseum.org
Economic Board Utrecht (EBU)
www.economicboardutrecht.nl

Het EBU-seminar moest tijdens de week van de Zomerschool – 19 t/m 23 juni 2017 – uitgesteld worden. Op woensdag 27 september 2017 heeft het seminar plaatsgevonden in het SensorLab van CleverFranke, Plompstorengracht 4 Utrecht. Strat 20.00. Einde 22.00, plus informele nazit. Inleiders: Marleen Stikker (Waag Society), Heerd Jan Hoogeveen (EBU) en Gert Franke (CleverFranke). De deelname aan het seminar was op uitnodiging.

ZOMERSCHOOL EBU-SEMINAR

EBU-Seminar Utrecht als Slimme Stad?

Journalistiek verslag Seminar 27 september
2017, redactie: CAMU
SensorLab CleverFranke, Utrecht

Een verkenning

Heerd Jan Hoogeveen (EBU) luidde het seminar Slimme Steden in met de wens dat we het afwach- tende 'Ja, maar...' zouden kunnen inwisselen voor een actieve houding om een eigen, Utrechtse invulling te geven aan het concept Slimme Steden. Zo'n invulling is voor alle partijen in de stad van belang en is om die reden door de EBU op de agenda gezet van de zomerschool van het Cartesius Museum (CAMU). Aan het seminar namen een kleine 20 professionals deel uit verschillende sectoren zoals bedrijfsleven, creatieve industrie, technologie, onderwijs, zorg, onderzoek en beleid. Zo'n gevarieerdheid is uitdrukkelijk de opzet geweest omdat het concept Slimme steden te vaak gedomineerd wordt door de woordvoerders van de technologie. Het concept is vervolgens door beleidsmakers met graagte omarmd want wie wil niet vanuit een stedelijke context duurzame beslissingen nemen op basis van omvangrijke (big) data? Maar in een multidisciplinair samengestelde groep van professionals gaat het vaak niet zo zeer om het 'Ja, maar...!' Veelal gaat het – en zo ook op 27 september – om een verkenning vanuit het eigen perspectief met belangrijke waarden als 'toegankelijkheid', 'transparantie' en 'participatie in de Slimme Stad'. Een diversiteit die ook al eerder gesignaleerd was in het rapport NL Smart City Strategy. The future of living dat uitgebracht is aan de minister-president in januari 2017. In dit rapport doet een 170-tal Nederlandse experts aanbevelingen om tot een (Europese) toppositie voor Slimme Steden te komen (www.utrecht.nl/.../Onder-nemen-NL-Smart-City-Strategie-Executive-Summary-2017.pdf).

Marleen Stikker (De Waag Society): de knop moet om!

Voor **Marleen Stikker**, gastspreker en directeur van De Waag Society in Amsterdam en al rond 1995 actief als oprichter van de toenmalige *De Digitale Stad*, is het duidelijk: de knop moet om. Van Competitie naar Samenwerking, Van centralisatie naar grassroots, Van Corporatieve platforms naar Coöperatieve platforms in de *commons*. Inspiratie vindt ze bij het gedachtegoed van Kate Raworth over de nieuwe donut economie waarde de economie afrekenet met de traditionele neo-liberale opvattingen. Teveel wordt het concept Slimme Stad economisch gedomineerd door groot- techmachten als Facebook en Amazon zonder orden- telijke regelgeving terwijl de burger een vogelvrije positie heeft in het dataverkeer. Het concept is 'sexy' waarvoor veel stadsbestuurders en beleidsmakers door de knieën gaan maar de burgers zelf zijn geen mede-bepalers van de slimme stad. Door bewegingen van onderop waarbij burgers zelf bepalen wie gebruik mag maken van hun data kan een kentering tot stand komen. En er zijn meer humane alternatieven voor de grootmachten aanwezig (zie ook presentatie van Mar- leen Stikker op de website: cartesiusmuseum.org).

Voor Marleen Stikker gaat het veeleer om slimme mensen die de stad betekenis geven, door bijvoorbeeld kinderen daadwerkelijk te laten deelnemen aan de nieuwe maakindustrie zoals De Waag dit organiseert samen met OBA (bibliotheek) en de Amsterdamse Economic Board.
(www.waag.org/en/smartcitizens)

Gert Franke: Pionieren met data

Gert Franke, tweede gastspreker en mede eigenaar van het Utrechtse CleverFranke en oprichter van het Sensorlab houdt zich bezig met de vraag op welke wijze data kunnen bijdragen aan de aanpak van (bijvoorbeeld) stedelijke vraagstukken: de data experiences. Vanuit zijn pionierspositie verkent hij grenzen van het (on)mogelijke en komt vanzelfsprekend ook ethische vragen tegen. Bijvoorbeeld de behoefte van een opdrachtgever om data te verzamelen die de persoonlijke privacy aantasten. Dat zijn soms eenzame gevechten waarbij niet zomaar een eenduidig antwoord te geven is. Hij was recentelijk vanuit zijn bedrijf betrokken bij een grote opdracht van de stad Chicago waar data met betrekking tot mobiliteit permanent gevisualiseerd moeten worden op basis waarvan (investerings-) beslissingen genomen kunnen worden (www.cleverfranke.com).

In zijn eigen lab verkent hij momenteel met zijn medewerkers onder andere de mogelijkheden of de 'smartwatch' ook kan bijdragen aan het verbeteren van de wereld door inzicht te geven in persoonlijke (dna) ontwikkelingen, gekoppeld aan grotere dataverzamelingen. Een eerste prototype is inmiddels verschenen. Kortom: hoe kunnen we data gebruiken voor een betere wereld!

Bevindingen

In het latere (na)gesprek konden de volgende bevindingen gehoord worden:

- De stad Utrecht heeft een eigen karakteristiek: centraal gelegen, zaken- en dienstencentrum, hoog kennisniveau, sterke innovatieregio, groei van de bevolking. Zo'n karakteristiek zou als uitgangspunt genomen moeten worden om te komen tot een slimme stad. Dit betekent dat het louter vergelijken met andere steden niet zo zinvol is. Veel eerder is dan het issue: breng de juiste partijen bij elkaar (de zogenaamde EBU-opzet).
- Is het nog wel mogelijk om de stad Utrecht als zelfstandige entiteit te zien? Ligt het niet veel meer voor de hand om het concept Slimme Randstad uit te werken? De vier steden Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht werken nu al veel samen en dit zou qua dataverkeer kunnen worden opgeschaald. Dan ook kunnen tussengebieden als het Groene Hart meedoen.
- Er is een grote achterstand in kennis. Het technologische concept van de Slimme Stad is nog steeds dominant waardoor de betrokkenheid van andere (dan technologische) partijen moeilijk te organiseren is. Ook werken de kenniscentra in de regio nog onvoldoende met elkaar samen om een duurzame slimme stad te bouwen. Nu ligt de kennis verspreid over verschillende Utrechtse organisaties (universiteiten, hogescholen, kenniscentra, consultants) maar er is geen verbondenheid.
- Ook op praktisch niveau liggen er perspectieven

voor de stad Utrecht, bijvoorbeeld op het gebied van patiëntenbelangen. In deze sector staat de betrokkenheid met de Slimme Stad nog in de kinderschoenen. Het mede-zelforganiseren van de data is evenwel een belangwekkend issue. Denk aan het in beeld brengen van risicogroepen en het opsporen van ziektes.

- Is een soort 'kema-keur' wenselijk voor organisaties en initiatieven die willen bijdragen aan Utrecht als slimme stad? Dat er een soort stedelijk kwaliteitsdenken gewenst is (privacy, databeheer, eigenaarschap, etc.) lijkt niet ter discussie te staan. Veeleer gaat het om de vormgeving ervan. In ieder geval is een gemeentelijke betrokkenheid van groot belang.

Een volgende stap

De deelnemers aan het seminar hadden nog geen duidelijk beeld van een volgende stap. Daar waren de verhalen nog te vers voor. Is het opstellen van een *bouwprogramma* voor de Utrechtse Slimme Stad, zoals door Heerd Jan Hoogeveen gesuggereerd, een gewenste aanpak? De organisatoren van het seminar gaan daarover verder overleggen, mede geïnspireerd door het seminar zelf. Voor het Cartesius Museum is het van belang dat *kunstenaars en ontwerpers* daarbij een actieve rol spelen om met name de interdisciplinaire waarden en beelden aan te scherpen zonder welke een slimme stad niet echt slim zal zijn.

Redactie CAMU: Giep Hagoort, Erik Uitenbogaard

Colofon

Organisatie en publicatie: Cartesius Museum
Coördinatie, redactie en vormgeving: Erik Uitenbogaard, hoofdconservator
Concept en eindredactie: Giep Hagoort, conservator cultureel ondernemerschap, ASOM
Logistiek: Constance Uitenbogaard, Via Traiectum
Ondersteuning: Gitte Geunes, Miranda Gosman, Annabella Rijksen en Lizzy Zonnenberg, studenten HKU KE
Aftermovie: Florien Bakker, Chris van Beek, Armando van den Berg, Steyn Brand, Lars Douma, Sam Heegstra, Kyselka Winata, studenten HKU

www.cartesiusmuseum.org
oktober 2017

Met dank aan:
Alle deelnemers, adoptieorganisaties en het
Initiatievenfonds van de Gemeente Utrecht.

Alle informatie zoals programma, reader, beeldmateriaal en audio-bestanden alsmede dit verslag zijn terug te vinden op onze website en grotendeels ook als download beschikbaar via: www.cartesiusmuseum.org/Zomerschool2017

ZOMERSCHOOL EBU-SEMINAR

De reader van de Zomerschool 2017 is digitaal en kosteloos beschikbaar via de website:
<http://www.cartesiusmuseum.org/Zomerschool2017>

Actieve Stedeling, de stad als samenwerkplaats is digitaal en kosteloos beschikbaar via de website:
<http://www.cartesiusmuseum.org>